

Πάντες γνωρίζουσι πλέον ότι ο δοξαριανός d'Annunzio κάμνει έλιγμούς μέσω πετρών . . . 'Αλλ' αδιάφορον, αφού οι έλιγμοί του διδάσκουσιν ότι, κατά τον Leonard, πρέπει τις σήμερα να δράττεται της Τύχης από τα μαλλιά και κατά πρόσωπον, διότι όπισθεν το κρανίον της είναι φαλακρόν. Διά τούτο και ο d'Annunzio, όστις ούδέποτε άφηκε να του διαφύγωσιν αι ευκαιρίαί και όστις πάντοτε φειδεται του χρόνου του, ευχαριστημένος εκ της έπιτυχίας του έπεράτωσε την διάλεξίν του άναφωνών ως εν συμπεράσματι. «'Αλλ' ύπάρχουσιν έτι ανατολαί, αι όποιαί δεν έγεννήθησαν».

'Ισως δι' αυτού ο d'Annunzio θέλει να ειπή ότι ούδένα βλέπει περίξ του αντίπαλον ή άληθή αντίκαταστάτην, ικανόν να έρμηνεύση την μελωδικήν

της 'Ιταλικής Χερσονήσου φυχήν. Έλησμήνησε τον Giovanni Pascoli, την άθάνατον μεγαλοφυΐαν των «Rosami conviviali», τον μεγαλείτερον ζώντα 'Ιταλόν ποιητήν, όστις δέν θα βραδύνη να καθιερωθή ως ο έθνικός της συγχρόνου 'Ιταλίας ποιητής.

'Αλλά, τίς οίδεν; ο Pascoli στερεΐται των θελημάτων του d'Annunzio. Είναι ποιητής άγνός, το ύφος του όποίου δέν φιλοξενεί εικόνας ξένας και το έργον του βεβαίως διαφέρει του έργου του θείου Gabriele, του θαμβούντος το Montecarlo από φιλολογήματα! Θα τύχη άρά γε ώσαύτως και ο Pascoli, ο άγνοών να μειδιᾷ εις τους συμπαίκτας, μιας τριακονταετούς ή τεσσαρακονταετούς άθανασίας; . . .

(Μετάφρασις Νιόβης)

F. T. MARINÉTTI

ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΕΚ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΕΩΣ

ΟΛΛΑ τὰ διδακτικά είχεν ή Β'. αυτή καλλιτεχνική εκθεσις εν τῷ Ζαπείῳ τῆς Ἑλληνικῆς Καλλιτεχν. Ἐταιρείας.

Τόσον οἱ καλλιτέχναι, ὅσον και ὁ κόσμος ἐκράτησαν τὰς θέσεις των, ὥστε

διά πολὺν καιρὸν φαίνεται ὅτι οὐδεὶς συμβιβασμὸς θὰ ἐπέλθῃ εἰς τὰ δύο ἐχθρικά στρατόπεδα.

Καὶ οἱ κριταί; 'Α, αὐτοὶ εἶνε ἀδιάλλακτοί, ἂν και πολλάκις μᾶς ἐβεβαίωσαν ὅτι αὐτοὶ δέν γράφουν κριτικάς, ἀλλ' ἀπλῶς τὴν γνώμην των. «Τί διάβολο δέν μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ ἔχωμεν γνώμην;» Αὐτὴ εἶνε ἡ ἀπάντησις ἡ στερεότυπος εἰς τὰς πολλὰς και ἀνοήτους φλυαρίας των.

'Αλλά και τῶν καλλιτεχνῶν αἱ γνώμαι κατά τὸ μέτρον τῶν γνώσεων και τῆς ἀντιλήψεώς των δέν εἶναι ὀλιγώτερον μεμφίμοιροί: ὁ καθένας θέλει τὴν κριτικὴν σύμφωνον με τὴν ἀντίληψίν του. 'Αν ἡ τέχνη στέκη πρὸ ὑψηλά, αὐτὸ δέν τὸ βλέπουν, θέλουν καλά και σώνεις νὰ σχηματίζουσι μίαν κριτικὴν ἀνάλογον με τὰς αἰσθητικὰς των δοξασίας, διὰ νὰ εἶνε ευχαριστημένοι.

Πολλά τὰ ἀτοπα φαίνεται νὰ συνέβησαν εἰς τὴν ἐκθεσιν αὐτήν, διότι και πολλά παράπονα ἤκουσα τῶν καλλιτεχνῶν και ἀρκετὰ ἔκτροπα και ἐγὼ ὁ ἴδιος ἀντελήφθην. Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ μικρογεωισμὸς δέν ἄρῃσε τοὺς καλλιτέχνας μας νὰ κυττάζουσι με μεγαλείτερον προσοχὴν και ἡρεμίαν σκέψεως τὴν ἐξέλιξιν τῆς τέχνης.

Ὁ κατώτερος κανένας σεβασμὸν δέν ἔχει εἰς τὸν ἀνώτερόν του, διότι ἀληθῶς οὐδεὶς ἀναγνωρίζει ἀνώτερόν του! Νομίζει κανεὶς ὅτι οἱ 'Ελληνας καλλιτέχναι εἶναι ὅλοι μεγάλοι, και ἐνῶ ἡ φαντασία των τοὺς κολλᾷ ψεύτικα πτερὰ, αὐτοὶ δέν κυττάζουσι σὲ

τὴ αὐταπάτη εὐρίσκονται, παρὰ ἐξακολουθοῦν νὰ πλανῶνται μέσα εἰς μίαν ἀκαταληψίαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν δύσκολα θὰ σωθοῦν.

Οἱ νέοι μας, ἀντιθέτως πρὸς τὸ σεμνὸν και μεμετρημένον τοῦ ἤθους τῶν παλαιῶν, εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ζωηροί, πολλάκις δὲ ἀσεβεῖς και αὐθάδεις. Προτρέχουσι τῆς πραγματικῆς των ἀξίας και ζητοῦν νὰ εἰσπληθῶσιν εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων.

'Αλλά τὰ ἅγια δέν τὰ ρίπτουσι στοὺς σκύλους και ἅς μὴ λησμονοῦν ὅτι ἡ τέχνη εἶναι μακρὰ και βραχὺς ὁ βίος.

'Ενας καλλιτέχνης πέρασεν ἀπὸ μπροστά μας και δέν τὸν εἶδαμε. Ποῦ μᾶς ἀφίνει ἡ μικρότης μας νὰ κυττάζουμε πρὸ πέρα ἀπὸ τὴ μύτη μας. Ὁ Σαββίδης εἶναι μοναδικὸς μεταξὺ τῶν 'Ελλήνων ζωγράφων, ποῦ ἐπέμεινεν ἐργαζόμενος διαρκῶς και προοδεύων ἐπὶ 25 συνεχῆ ἔτη. Τὸ γεγονός εἶνε μεγάλο γιὰ τὴν κατάστασι και κατασκευὴ τοῦ ἐλληνικοῦ μυαλοῦ κανεὶς ὁμῶς δι' αὐτὸ δέν συνεκινήθη ὅσον ἔπρεπε.

Προσκεκολλημένοι πίσω ἀπὸ τὰ γεροντικά εἶδωλα δέν βλέπουμε τὸ καλόν.

Μήπως ὑπάρχουν μάτια και νοῦς και καρδιά γιὰ νὰ δοῦν τὴν ὁμορφίαν τῶν ἀρχαίων ἀγαλμάτων; Μία συνθήκη ὀνομάτων μᾶς βαυκαλίζει και ὑποθέτομεν ὅτι αἰσθανόμεθα και βλέπομεν, ἐνῶ ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι εἴμεθα τυφλοὶ και ἀναίσθητοί.

Ὁ Σαββίδης δέν εἶνε βέβαια ὅπως πολλοὶ ἀπὸ τοὺς 'Ελληνας ζωγράφους δούλος τῆς καλλιτεχνικῆς ἐθιμοτυπίας. Οὔτε ζητεῖ νὰ φέρῃ σὰν πραγματευτῆς μία μόδα, γιὰ νὰ κἀνν χρυσῆς δουλιές. Τὸ ἔργον του εἶνε πολὺ ἀνώτερον μιᾶς ἐφημέρου σήμης. Ὁ Σαββίδης τραβᾷ τὸ δρόμο του προσκυνητῆς και αὐτὸς τῆς ὁμορφιάς, ποῦ εἶνε θρονασμένη μέσ' στὸ ἄπειρο και λίγοι κατορθώνουσι νὰ τὴν ἀντικρῶσιν.

Τί γιὰ τοὺς Ἕλληνας ζωγράφους ἂν ἓνας τέτοιος τεχνίτης παρουσιάζεται μπροστά τους; τί γιὰ τοὺς Ἕλληνας κριτικούς ἂν ὁ Σαββίδης ζωγραφίῃ κατὰ τὸν πλέον ὑπέροχον χρωματιστικὸν τρόπον τὰ ἔργα του;

Ἐνας ἀπὸ τοὺς καλλιτέχνας μας μού ἔλεγε ὅτι τὸ ἔργον τοῦ Σαββίδη—τὰ Παιδάκια,—δὲν εἶνε καὶ σπουδαῖον! Ἐνοῦσε τὴν σπουδαιότητα κατὰ τὸν ἰδικόν του τρόπον, δηλαδὴ ἓνα πίνακα τεραστίων διαστάσεων μὲ πολλὰς... χιλιάδας δραχμῶν. Ἡ ἀπλότης τοῦ σχεδίου καὶ ἡ ἀρμονία τῶν χρωμάτων δὲν τὸν συνεκίνησεν. Ἐνας ἄλλος ἀπὸ τοὺς κριτικούς μας ἐπέρασε βιαστικὸς ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ ἔργον, ἔχασμήθη καὶ ἔτρεξε νὰ εὕρῃ... οἰκόπεδα νὰ καταπατήσῃ.

Μήπως ἡ μαύρη πλάνη δὲν σκεπάζει ἀκόμη τὸ ἔργον τοῦ Παπαδιμάντη, ποῦ τόσον ἄσπλαγχνα τὸν ἄφησεν ἡ γενεά του νὰ ζήσῃ τὴν ζωὴν τοῦ μαρτυρίου παρ' ὅλας τὰς 25οῖδας καὶ τὴν φαινομενικὴν ἀγάπην, ποῦ προσπαθοῦν νὰ τοῦ δείξουν;

Ὁ Σαββίδης ἔχει τὸ θάρρος, ὄχι μόνον νὰ ζωγραφίῃ καλά, ἀλλὰ νὰ λέγῃ καὶ τὴν γνώμην του σὰν ἀληθινὸς καλλιτέχνης ὄχι μασημένα λόγια αὐτὸ φθάνει νὰ τὸν κἀνῃ μισητὸν εἰς τοὺς πολλοὺς· διότι ὁ καθένας τὸ κάτω κάτω ἔχει καὶ τὸν ἐγωϊσμὸ του! αὐτὸς εἶνε δυστυχῶς ὁ βαθμὸς τῆς ἀντιλήψεώς μας.

Ἄλλος πάλιν καλλιτέχνης μας, ὁ Ζαίρης ἀπὸ τὸ Μόναχον, μᾶς ἔστειλεν ἓνα δυνατὸν ἔργον του «οἱ Καλόγεροι», τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐκτεθῆ καὶ εἰς τὸ Γλασβαίσι τοῦ Μονάρχου καὶ κανεὶς δὲν ἐφιλοτιμήθηκεν ἀπὸ τοὺς ἐγγυρίους καλλιτέχνας νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἀξίαν του καὶ τὴν δύναμίν του. Βέβαια, μήπως ὁ Ζαίρης ἦτο ἐδῶ νὰ τὸ ὑπερασπίσῃ; Τὸ πέταξαν ἐκεῖ μέσα εἰς τὸ σκότος καὶ τὰ σκοτεινὰ μάτια τους μαζὺ μὲ μίαν ταπεινωτικὴν κακίαν ἔκαμαν ὥστε οὔτε ὁ κόσμος νὰ λάθῃ ἐνδιαφέρον διὰ τὸ ἔργον, οὔτε ἡ τέχνη μας νὰ ὠφελήθῃ ἐξ αὐτοῦ. Ποῦ ὅμως κριτικὴ νὰ τὸ μελετήσῃ καὶ ἀκρισίαν νὰ τὸ ἐπικρίνῃ. Οἱ «Καλόγεροι» τοῦ Ζαίρη εἶνε ἓνα ἔργον εὐσυνείδητο καὶ δυνατὸ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν· οἱ αὐγνῆς φυσιογνωμίαι τῶν Ρώσων αὐτῶν ὁδοιπόρων τοῦ Χριστοῦ πολὺ καλὰ ψυχολογημέναι καὶ μελετημέναι. Νὰ ἓνας λόγος νὰ μὴ θέλουν νὰ ὁμολογήσουν τὴν ἀξίαν του.

Θέλετε καὶ γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ ζωγραφικὴ ποῦ μερικοὶ Κριτικοὶ χαλοῦν τὸν κόσμον; Ἐχομεν ἓνα Λεμπέση τὸν κατ' ἐξοχὴν Ἕλληνα ζωγράφον—τὸ ἔλεγε καὶ ὁ Γύζης—ὁ ὁποῖος χρόνια τώρα περιφέρει εἰς τὰς ἐκθέσεις τὰ Ἑλληνικὰ ἔργα του καὶ κανεὶς ἀπὸ τοὺς Ἑλληνοπαθεῖς αἰσθηματικούς δὲν εὐρέθηκε νὰ τὰ ἀγοράσῃ. Καὶ τὰ ἔργα αὐτὰ τοῦ Λεμπέση εἶνε τὰ μόνα, τὰ ὁποῖα εἶνε ζωγραφισμένα μὲ ἑλληνικὸ χρῶμα, μὲ ἑλληνικὴ γραμμὴ, μὲ Ἑλλη-

νικὸν αἶσθημα. Τώρα πῶς ἔζησεν ὁ καλλιτέχνης τῶν Ἑλληνικῶν αὐτῶν ἔργων δὲν ἐνδιαφέρει τοὺς καυμένους τοὺς κριτικούς.

Δυνατὸς, πολὺ δυνατὸς τεχνίτης εἰς τὴν ἔκθεσιν αὐτὴν εἶνε καὶ ὁ Βικατός, λέγεται ὅτι εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον τοῦ ἠρνήθησαν νὰ διδάξῃ ὅτι αὐτὸς τοῦλάχιστον γνωρίζει ἀπὸ τὴν τέχνην του. Καὶ δὲν εἶνε ἀρκετὸν ἠϊκανότης του ἴσα ἴσα νὰ τὸν ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὰς μετριότητας καὶ τὰ πάθη τῶν καλλιτεχνῶν μας;

Τὴν γλυπτικὴν μας τὴν παραπέταξαν οἱ... γλύπτει μας καὶ οἱ Ἕλληνες! Μία τέχνη, ἡ ὁποία ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἐδόξασε τὴν Ἑλλάδα, τὴν ρίχνει οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες στὸς μάνδρες τῆς Ἀθῆνᾶς: Κανεὶς δὲν ἔχει ὄρεξι νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν Ἑλληνικὴν αὐτὴν τέχνην καὶ ἔτσι εὐρήκε καταφύγιον εἰς τὰ μαρμαρογλυφεῖα, τὰ ὁποῖα ἀντικατέστησαν καθε καλλιτεχνικὴν ἀντίληψιν τῆς γλυπτικῆς.

Οἱ γλύπτει μας συναγωνίζονται πρὸς τοὺς μαρμαράδες καὶ τὰνάκαλιν, οἱ μαρμαράδες τοὺς γλύπτει, ὁ κόσμος γελᾷ καὶ πληρώνει, ἐνῶ ἡ δυστυχισμένη Ἑλληνικὴ αὐτὴ τέχνη μόλις κρατεῖται στὰ πόδια τῆς.

Ἡ Καλλιτεχνικὴ Ἐκθεσις τοῦ Ζαπτείου δὲν ἐβόηθησεν ὅσον ἔπρεπε καὶ τὴν γλυπτικὴν. Τὰ ὀλίγα γλυπτικὰ ἔργα ἐσκορπίσθησαν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ παραπεταμένα χωρὶς νὰ εὕρουν τὴν δέουσαν προσοχὴν τόσον ἀπὸ μέρους τῶν καλλιτεχνῶν ὅσον καὶ ἐκ μέρους τῆς κοινωρίας. Ἐνῶ δὲ οἱ Ἕλληνες γλύπτει ἀγωνίζονται ἓνα ἀγῶνα ἀληθῶς γιγάντιον, κανεὶς δὲν φροντίζει δι' αὐτούς, παρὰ μόνον οἱ εὐφυολόγοι καὶ οἱ κριτικοί. Μὲ εὐφυολογίαις ὅμως καὶ κριτικαῖς γίνονται γλυπτικὰ ἔργα;

Καὶ τοιοῦτοτρόπως κλείει καὶ ἡ ἐφετεινὴ ἔκθεσις χωρὶς καμμίαν ἐλπίδα καλλιτερευσεως τῶν καλλιτεχνικῶν μας πραγμάτων. Ἡ ἀδιαφορία τοῦ κόσμου ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου αἰ διχόνοια καὶ μικροεγωῖμοι τῶν καλλιτεχνῶν μας πολὺ ὀλίγον συντελεστικοὶ εἶνε εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ καλλιτεχνικοῦ αἰσθήματος ἐν Ἑλλάδι. Ἄλλου πρέπει νὰ στραφῇ ἡ προσοχὴ τῆς Πολιτείας διὰ νὰ δώσῃ πράγματι μίαν ὠθησιν εἰς τὴν αἰσθησιν τοῦ καλοῦ ἔθνος δὲ ὅπως τὸ Ἑλληνικὸν ἔχον τὴν ὑψηλὴν ἀποστολὴν ὄχι μόνον νὰ ἐπανακτήσῃ τὴν ἐλευθερίαν του, ἀλλὰ νὰ ἐκπολιτίσῃ καὶ τοὺς ἄλλους λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς, ἔπρεπε μὲ περισσοτέραν ἀγάπην νὰ μεριμνᾷ διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν τεχνῶν, αἱ ὁποῖαι ἀντιπροσωπεύουν τὸν βαθμὸν τῆς ἀναπτύξεως καὶ προόδου τῶν λαῶν.

ΘΩΜΑΣ ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΣ

